

SÉRA KRISZTINA

Szadako múltja: A Ringu című film kulturális és történelmi háttere**Bevezetés**

Nakata Hideo *Ringu* (リング, 1998.) című filmje a kritikusok szerint több szempontból is nagy áttörést jelentett a műfajában. Új lendületet adott mind a műfajába tartozó filmek készítésnek, mind az irántuk való érdeklődésnek. Ezzel a filmmel egy új hullám és irányzat kezdődött a japán filmgyártásban. Ezen új hullám során készült filmek közül több is – *Ringu* (1998.); *Dzsú-On* (呪怨, 2002.); *Csakuszin ari* (着信あり, 2003.) – gyakran néhány éven belül hollywoodi változata is készült – *The Ring* (2002.); *Ju-On – The Grudge* (2004.); *One missed call* (2008.) Emellett maga Szadako is egyfajta hírességgé, kultusz szimbólummá vált. Erre utalnak a *Ringu* folytatásaként megjelent filmek – *Ringu 2* (リング2, 1999.); *Sadako 3D* (2012.); *Sadako 3D 2* (2013.) –; illetve Szadako alakja, igaz többnyire parodizálva, számos japán televíziós sorozatban vagy animében (*Otomen* オトメン, 2009; *Kimi ni todoke* 君に届け, 2010.), valamint amerikai filmben (*Scary Movie* sorozat) is felbukkan.

Azonban még emellett a népszerűség mellett is valószínűleg kevesen tudják, hogy Nakata filmje komoly kulturális és irodalmi gyökerekkel rendelkezik. A film számos motívuma jól ismert népi legendából vagy kabuki darabokból származik. A dolgozatomban a japán kultúrában közismert kísértet történetekkel, hiedelmekkel és a bosszúálló szellemekkel (*onrjó* 怨霊) kívánok foglalkozni. Különös figyelmet fordítva a Szadako elődeinek tekinthető nőalakok, Okiku és Oiva történeteire.

A dolgozatom témájának ötletéért, valamint a felhasznált irodalom összegyűjtésében nyújtott segítségéért külön köszönet illeti Mark Frey-t, a Japan Exchange and Teaching Alumni Association of Northern California elnökhelyettesét.

Néprajzi, kulturális háttér

A legendák a tényszerű adatoknál jobban képesek arra, hogy az erős érzelmeket és mélyen gyökerező közös értékeket közvetítsék. Ennek fényében tehát Oiva története, melyet a következőkben részletesen is bemutatok, nem csupán egy eltorzul nő szelleméről szól, hanem a házassági köteleességekről, a családon belül elkövetett árulásról, önzőségről, valamint a szellemekről és a szellemek érzéseiről, melyekről az embernek csak ködös elképzelései lehetnek.¹ Ilyen közös érték a „másik dimenzióba” vetett hit. Ez a „másik dimenzió” titokzatos és körülvész minket, ugyanakkor az ember számára mégis elérhetetlen.

A japán közemberek féltek tőle, mert a lakói, a sintó² *kamik* (神), buddhista bódhiszattvák³ vagy az elhunytak lelkei (japánul *tamasi* 魂 vagy *sirjó* 死霊) és

¹ IWASAKA-TOELKEN 1994.

² Sintó: 神道 Vallásos hagyomány, mely magában őrzi a népi hagyomány számos jellemzőjét, s középpontjában a japán emberek, a föld és az istenségek (*kami*) kapcsolata áll. A sintó szó jelentése „az istenek útja”; azért jött létre, hogy megkülönböztessék az őshonos, japán hagyományokat a kívülről jött, buddhista tradícióktól. READER 1991.

³ Bódhiszattva: A mahájána buddhizmus ideálja. Olyan megvilágosodott személy, aki nirvánába távozás helyett itt marad, hogy segítsen másoknak is elérni a megvilágosodást. (Encyclopaedia Britannica Online: Bodhisattva)

más, gyengébb erők, bármikor könnyedén átkelhetnek onnan a mi világunkba.⁴

Onrjónak nevezik azokat a másvilági lényeket, akik erőszakos halált haltak, s azért tértek vissza, hogy bosszút álljanak.⁵ Az *onrjó* többnyire női szellem, aki csakis a bosszú miatt jelenik meg. Mivel az életében gyenge és manipulálható volt, ami miatt áldozatul esett a férfiaknak. Oiva tipikusan ilyen alak. Az *onrjónak* jellegzetes erői vannak, de nem mindig használja azokat közvetlenül azokon, akik ártottak neki, mint ahogy azt Oiva tette azt. Okiku, aki szintén jellegzetes *onrjó*, például nem ártott közvetlenül az urának, csupán panaszos hangja kergette az örületbe a férfit.⁶

A Heian-korban (794–1185) terjedt el az a hiedelem, hogy a nemes emberek, akik mártírhalált haltak vagy politikai összeesküvés áldozatai lettek, haláluk után *gorjónak* (御霊) nevezett dühös szellemmé válnak és akár örökre ebben a világban maradhatnak, hogy az ártóikon bosszút állhassanak. Ezen dühös szellemek jelenlétének tulajdonították a rendhagyó természeti jelenségeket is.⁷ Mivel úgy tartották, hogy mindenki, aki nagy érzelmi trauma közben hal meg, olyan energiát hoz létre, mely hatással van a környezetre, ezáltal is nyilvánvalóvá téve a társadalmi normák megszegését. Ilyen esetekben hegyi papokat vagy sámánokat hívtak, hogy elűzzék az ártó szellemeket és megvédjék az embereket. Ahogy a sámánokkal való kapcsolat általánossá vált a köznép körében is, a *gorjóhoz* kapcsolódó hiedelem is változáson ment keresztül. Úgy tartották bárki, aki árulás, kínzás vagy a társadalmi normák megszegése következményeként hal meg, *gorjójá* válva ebben a világban tud maradni, hogy bosszút álljon az őt ért sérelmekért.⁸

A nő⁹ és kabuki¹⁰ színdarabok gyakran jelenítenek meg rejtélyes és ijesztő motívumokat. A nő drámák között ez különösen jellemző a csata vagy kísértet dráma (*sura-mono* 修羅もの) és az „őrült nő” vagy más néven örület dráma (*kjódzso-mono* 狂女もの vagy *kurui-mono* 狂いもの) típusba tartozó színdarabokra. A *sura-mono* a darabokban egy halott harcos szelleme (*site*), aki elmondja az utolsó csatája és a pokolbeli szenvedései történetét egy papnak (*vaki*), és kéri, hogy imádkozzon a lelkéért. Ez a harcos többnyire férfi, de *Tomoe* című darabban rendhagyó módon egy női harcos szelleme jelenik meg. Az őrült nő drámákat örület (*kjóran-mono* 狂乱もの) és bosszú drámákra (*súnen-mono* 執念もの) osztják. A *kjóran-mono* főszerepében mindig az archetipikus anya áll, aki beleőrül egy szeretett családtagja elvesztésébe; míg a *súnen-mono*

⁴ ORTOLANI 1995.

⁵ ORTOLANI 1995.

⁶ DRAZEN 2011.

⁷ Janagida Kunio 柳田 剛男 (1875–1962) által *macurareru kaminak* („ünnepelt istenségek”) nevezett helyi sintó istenségekből is válhatott ilyen haragvó szellem, amennyiben elmulasztották a tiszteletükre bemutatott rituálét. IWASAKA-TOELKEN 1994. 82.

⁸ IWASAKA-TOELKEN 1994.

⁹ Nő: 能 A karakter jelentése tehetség, ügyesség. Tradicionális japán színházi forma. A nő előadók inkább mesélők, akik a külsejükkel és a mozdulataikkal csak érzékeltetik a történetük lényegét. A főszereplő a *site*, a partnere pedig a *vaki*; mellettük természetesen más szereplők is felbukkanhatnak. (Encyclopaedia Britannica Online: Noh theatre)

¹⁰ Kabuki: 歌舞伎 A karakterek jelentése: ének, tánc és ügyesség) Tradicionális japán dráma műfaj, melyben a zene, tánc, utánpótlás keveredik a speciális színpadi trükkökkel. Négy évszázadon keresztül ez volt a fő színházi műfaj Japánban. (Encyclopaedia Britannica Online: Kabuki)

típusba tartozó darabokban a szellem bosszút akar állni azokon, akik életében ártottak neki.¹¹

A kabuki, bár nincs olyan szigorú osztályozása, mint a nő színháznak, szintén számos különböző stílust és műfajt különböztet meg. A dolgozat témáját tekintve a *wagoto* és *aragoto* stílus megkülönböztetése az érdekes. Míg az előbbit a realizmus és enyhe humor jellemzi; az *aragoto* stílusú darabok gyakran tartalmaznak természetfeletti motívumokat, a színészek pedig maszk-szerű erős sminket viselnek. Az előadott darabok műfaját az év adott időszaka határozta meg. A nyári és kora őszi időszakban örvendtek népszerűségnek a harcias és a kísértet drámák, azon logika következtében, hogy a meleg időben enyhülést jelent a darab okozta hideg borzongás.¹²

Paul Kennelly *Realism in Kabuki in the Early Nineteenth Century* című művében azt írja, hogy a japánok azért integrálták a természetfeletti jelenségeket, lényeket a kabuki színházba, hogy valóságosabbá tegyék őket. A 18. századi drámaíróklátszólag úgy vélték, hogy a realizmus pontos ábrázolása elengedhetetlenül magában foglalja a természet és a természetfeletti harmonikus kombinálását.¹³

Az első dokumentált kabuki színdarab Okuni¹⁴ előadása. A darab Nagoja Szanzaburo dühös szellemének megbékítését jeleníti meg. A sámán, Okuni, megidézi a szellemet és beszél vele. Ezt követően a haragját eltávolítva megtisztítja a lelket. A rituálé következtében az *onrjók* ismét *tamasziesz*.¹⁵

Az *onrjók* ábrázolása a kabuki daraboknak köszönhetően rögzült. Három lényeges pontja van: a fehér temetési ruha; a sápadt arc és a legfontosabb, a kócos, hosszú fekete haj. Ez utóbbi egy nagyon lényeges utalást hordoz az ilyen szellemekre vonatkozóan. A kócos haj az örült nők jellegzetessége és nyilvánvaló a jelentése is: nem lehet észérvekkel meggyőzni, nem lehet mentségeket felhozni az ellene elkövetett bűnökért.¹⁶

Okiku

Okiku története az egyik legismertebb kísértet történet típus a japán kultúrában. Az ilyen típusú történetekben egy ember, legtöbbször nő, szelleme a halála után a földön ragad, hogy bizonyítsa az ártatlanságát és bosszút álljon az ötért sérelmekért. Az áldozat bármilyen gyenge is volt az életében, ez a helyzet megváltozik a halálával. A később említésre kerülő Oiva története is ebbe a típusba tartozik.

Okiku történetének több változata is ismert; legendák, népi történetek, dzsúruri és kabuki színdarabok is. A helyszín minden változatban a Himedzsi kastély¹⁷. Okiku a kastélyban szolgált és szerelmes volt a kastély urába, erről azonban soha nem beszélhetett az őket elválasztó nagy

¹¹ McROY 2006.

¹² McROY 2006.

¹³ BUSH 2011.

¹⁴ Okuni: (17. század) Izumo no Okuni néven is ismert. Sok kép és napló maradt fenn róla, életéről mégis keveset tudni azon kívül, hogy őt tartják a kabuki színház megalapítójának. (Encyclopaedia Britannica Online: Okuni)

¹⁵ ORTOLANI 1995.

¹⁶ DRAZEN 2011.

¹⁷ Himedzsi kastély: Oszakától nyugatra található. 1346-ban tervezték és 1618-ra készült el. Azon három kastély egyike, amelyek túléltek a II. világháborút. Sok film forgatási helyszíne: Kurosava Akira: *Ran, The Last Samurai, You Only Live Twice*. DRAZEN 2011, 73.

társadalmi különbségek miatt. A harmadik fél megjelenése a történetben előidézti az események tragikus fordulatát. Ez a harmadik személy a kastélyban szolgáló egyik szamuráj, Aojama Tesszan. Az egyik változat szerint Aojama el akarja csábítani Okikut, annak ellenére, hogy néhány változat szerint a szamuráj már eleve házias ember. Okiku azonban ellenáll neki. Egy másik változat szerint Aojama árulást tervez a kastély ura ellen, Okiku azonban értesül erről és leleplezi őt. Abban azonban mindegyik történet megegyezik, hogy a szamuráj bosszúra vágyik. A bosszú eszközüül felhasználja azt a tíz tányért, melyek a családi örökség fontos részét képezik és melyek megőrzésével Okikut bízták meg. Aojama ellopja a tányérokat és egyes változatok szerint arra használja őket, hogy megzsarolja a szolgálólányt: csak akkor adja vissza a tányérokat, ha Okiku a szeretője lesz. Más változatokban az egyik tányér eltörik vagy elveszik, és Okikut hibáztatják érte. Noha a végeredmény minden esetben a lány halála, ebben is vannak eltérések az egyes változatok között. Néhány változatban Okiku nem lát más megoldást, mint hogy öngyilkos legyen, és a kútba veti magát; más változatokban megkínózzák, majd a testét ezután a kútba vetik.¹⁸

A legenda szerint éjszakánként egy női hangot hallottak a kútból, amint kilencig számol, majd egy félelemmel teli, szenvedő sikoly hallatszott. A kastély ura, aki elrendelte Okiku megölését beleőrült a sikolyokba.¹⁹ Néhány változat szerint a kísértés véget ért, amikor egy ördögűző vagy szomszéd hangosan „tíz” kiáltott a számolása végén. Ezáltal sikerült megbékíteni a szellemet, aki így nem kísértette tovább a szamurájt és a kastély urát.²⁰

A történetnek olyan változata is létezik, mely szerint az Okikura féltékeny úrnő töri össze a tányért. A szolgálólány öngyilkosságát követően a szellem hangja, amint a tányérokat számolja, az örületbe, majd a halálba kergeti az úrnőt. A helyiek növényeit pedig bogarak pusztítják el, amiket attól kezdve Okiku-bogárként (おきくむし) ismernek.²¹ A történetnek ez a változata jól érzékelteti, hogy a bosszúálló szellemek nem mindig csak azokat büntetik meg, akik az ártalmukra voltak, hanem bárkit, akivel kapcsolatba kerülnek. Ez a vonás igen feltűnően jelenik meg Nakata filmjében is.

Okiku történetének parodizált feldolgozása szerepel Takahasi Rumiko romantikus-komikus mangájában, a *Mezon Ikkoku* (めぞん一刻) egyik fejezetében – *Ido no naka* 井戸の中 („A kútban”). Természetesen az ebből készült anime egyik epizódja is megjeleníti a történetet parodizálva: *Hacsamecsa Aki Macuri. Kjóko-san to Ido no Naka*. ハチャメチャ秋祭り。響子さんと井戸の中。 („A képtelen őszi fesztivál. Kjókóval a kútban.”)²²

A Himedzsi kastély udvarán ma is található egy kút, melyet a köznyelv „Okiku kútjának” hív. A kút nyílásalevan rácsozva. Ennekapcsán felmerül a kérdés az emberben, miért? Vajon azért, hogy elkerüljék a baleseteket? Vagy esetleg azért, hogy megakadályozzák Okiku szellemének visszatérését?²³

¹⁸ DRAZEN 2011.

¹⁹ DRAZEN 2011.

²⁰ BUSH 2011.

²¹ IWASAKA-TOELKEN 1994.

²² DRAZEN 2011.

²³ FREY: Sadako's Secret.

Okiku történetének legismertebb feldolgozása Okamoto Kidó²⁴ kabuki darabja, a *Bancsó Szarajasiki* (番町皿屋敷). A darabot 1916 februárjában mutatták be először; egy felvonásból és két jelenetből áll. Ez volt Icsikawa Szadandzsi II. repertoárjának legnépszerűbb darabja. A történetnek ebben a változatában Okiku maga töri össze a tényért, hogy próbára tegye Aojama iránta érzett szerelmét, mert azt híresztelik, hogy a férfi már házas. Aojama azt hiszi, hogy csak baleset volt, ezért megbocsát a nőnek, de mikor megtudja az igazságot a nő bizalmatlanságáról, haragra gerjed és megöli Okikut. Ezt követően a férfi elmenekül és csatlakozik a városi őrség csapatához.²⁵

Okiku leghíresebb képi ábrázolása Jositosi *36 szellem* című sorozatának a része. A képen a szellemek hagyományos japán ábrázolásnak megfelelően, Okiku láb nélkül lebeg a kút felett, s közben felemeli látszólag kéznélküli karjait. Hokuszai²⁶ szintén ábrázolta a *Bancsó Szarajasiki* kísértetét. Az ő képén is a hagyományos ábrázolásmódnak megfelelően jelenik meg Okiku, miközben hosszú fekete haja majdnem teljesen elfedi őt; a kút mellett pedig ott látható a pap, aki megszabadítja a szenvedéseitől.

27

Oiva

Eza történet már közel kétszáz éves, s Okiku történetéhez hasonlóan több változata is ismert. Ezek közül a legismertebb talán a *Tókaido Jocuja Kaidan* (東海道四谷怪談) című kabuki darab, amit Curuja Nanboku IV.²⁸ írt és 1825 júliusában vitte először színpadra a Nakamura társulat Edóban.²⁹ Aszindarab eredetileg két színész, Onoe Kikugoró III. és Icsikawa Dandzsúró VII.³⁰ számára íródott.³¹

A történet középpontjában egy újabb hányattatott sorsú, igazságtalanul meggyilkolt nő, Oiva áll. A történet szoros hasonlóságokat mutat a görög Medea³² történetével; tekinthető akár a Medea-történet japán változatának is. Mindkét történetben a már házas férfi feleségül kíván venni egy

²⁴ Okamoto Kidó: 岡本綺堂 1872–1939. Drámaíró. Drámakritikus volt, majd Icsikawa Szadandzsi II. kérésére kezd kabuki darabokat írni. Az új kabuki egyik legismertebb írója. Leghíresebb darabjai: *Súzendzsi Monogatari*, *Toribejama Sindzsú* és a *Bancsó Szarajasiki*. (LEITER 1979.)

²⁵ LEITER, 1979.

²⁶ Hokuszai: Kacusika Hokuszai 葛飾北斎 (1760–1849); japán művész. Gyakran használt groteszk és természetfeletti motívumokat a képein. Az ábrázolásai között találhatóak Oivához hasonló nőalakok, akiknek hosszú fekete haja eltorzult arcot keretez. BUSH 2011.

²⁷ BUSH 2011.

²⁸ Curuja Nanboku IV: 鶴屋南北 IV. 1755–1829. Drámaíró. Mesterművei között több kísértet történet (*kaidan mono*) is található: *Iroeiri Otogi Zósi*, *Akuni Gozen Kesó Kagami*, *Ukijo CukaHikijo Inazuma*. Ezekben a darabjaiban gyakoriak a gyors váltások és a színpadi trükkök. LEITER 1979. 401–402.

²⁹ LEITER 1979.

³⁰ Icsikawa Dandzsúró VII: 市川右十郎 VII. (1791–1859) A legnagyobb kabuki színész a Tokugava-kor végén. Ő állította össze a *Kabuki dzsúhacsibant* (歌舞伎十八番), az Icsikawa család egyedi repertoárját. (Encyclopaedia Britannica Online: Ichikawa family)

³¹ SHIRANE 2008.

³² Medea: görög tragédia, i. e. 431. Euripides egyik legismertebb tragédiája, középpontban az igazságtalanság és bosszú motívumával. Medea és Jason házasok, van két fiúk, de Jason úgy dönt, megszabadul Medeatól, hogy feleségül vegye Creon, a korinthuszi király lányát. (Encyclopaedia Britannica Online: Medea)

gazdagnőt, shogyezt megtehesse, megöli a feleségét. Anőszelleme azonban visszatér, hogy bosszút álljon.³³

Az első felvonás bemutatja Oiva és a szamuráj, Tamija Iemon kapcsolatát. A férj és az apósa, Jocuja Szamon is Lord Enja szolgálatában álltak, de Iemon elsikkasztja az uruk vagyonát, az anyagi veszteség, pedig a lord halálát okozza. Amikor Szamon megtudja, hogy Iemon a felelős az uruk haláláért, kényszeríti a lányát, hogy váljon el tőle. Később Iemon megmenti Szamon életét, amiért cserébe azt kéri az idősebb férfitől, hogy újból feleségül vehesse a lányát, de Szamon elutasítja a kérését, mert még mindig dühös a sikkasztás miatt.³⁴

Eközben Szamon másik lánya, Oszode, Omon álnéven egy bordélyházban dolgozik. Egy Naoszuke nevű férfi feleségül akarja venni – noha a lány titokban már Jomosicsi felesége, aki szintén Lord Enja szolgálatában állt. Egy este Oszode és Naoszuke találkoznak, és a férfi pénzt ad a lánynak, amikor Jomosicsi megjelenik, hogy kivásárolja a feleségét a bordélyból. Amikor Jomosicsi megtalálja Naoszuke pénzét, visszaadja azt a férfinak, majd Oszodével együtt elhagyják a bordélyt. Naoszuke titokban követi őket. Jomosicsi egy szentélyben találkozik Lord Enja másik csatlósával, a hajléktalannak öltözött Sozaburóval, akivel bosszút akarnak állni uruk haláláért. A férfiak ruhát cserélnek, majd Jomosicsi távozik, hogy elvigye az üzenetet az többi összeesküvőnek. Naoszuke Jomosicsinek hiszi Sozaburót, ezért megöli, majd megcsonkítja a férfi arcát, hogy megnehezítse az esetleges nyomozást.³⁵

Ekkor megjelenik Szamon, hogy elmondja Lord Enja többi csatlósának, hogy Iemon lopása okozta uruk halálát, ám Iemon megöli, mielőtt leleplezhetné. Oiva és Oszode is megjelenik. Az egyik lány az apjukat, míg a másik a férjét keresi, mikor megtalálják a holttesteket. Iemon és Naoszuke felismerik, hogy közös érdekük fűződik a helyzethez, és felajánlják, hogy megbosszulják a lányok veszteségét, amennyiben Oiva visszatér Iemonhoz, Oszode pedig beleegyezik, hogy feleségül menjen Naoszukéhez.³⁶

A második felvonásig hosszabb idő is eltelik a történetben. Oiva, miután gyereket szült Iemonnak, megbetegedett. Eddigre a férfi már elvesztette az érdeklődését Oiva iránt, és egy korábbi csatlósára, Koheire vár, aki egy halálos mérget hoz neki, ám épp mikor Kohei megérkezik, váratlan vendégek – Takuecu, annak a bordélyának a tulajdonosa, ahol Oszode dolgozott; Moszuke, az uzsorás; valamint Omaki, aki dajkaként szolgál a szomszédos földesúr, Ito Kihei szolgálatában – állítanak be Iemonhoz, mire Koheit megkötözve a szekrénybe bújtatja. Omaki hozott egy gyógyszert Oivának, és kifizeti Iemon adósságát is Moszukeknek, majd javasolja a férfinak, hogy menjen el vele a földesúrhoz, hogy megköszönje a gyógyszert.

Ito Kihei unokája, Oume szerelmes Iemonba, ezért küldte a nagypapa a gyógyszert – ami igazából mérgező – Oivának, amitől az arca egyik fele feldagad és eltorzul, a haja pedig véres csomókban fog kihullani. Iemon először visszautasítja, hogy feleségül vegye Oumét, de mikor Kihei pénzt ajánl neki, Oume pedig azzal fenyegetőzik, hogy öngyilkos lesz, beadja a derekát.

Iemon visszatér Oivához; elmondja neki, hogy elhagyja, és nem teljesíti a Szamon halálának megbosszulására tett ígérését sem. Hogy legyen ok a válásra, Iemon rá

³³ DRAZEN 2011.

³⁴ DRAZEN 2011.

³⁵ DRAZEN 2011.

³⁶ DRAZEN 2011.

akarja venni Takuecut, hogy erőszakolja meg a feleségét. A bordély tulajdonos visszautasítja. Amikor Oiva rátámad, s közben véletlenül elvágja a saját torkát. Mikor Iemon holtan találja a feleségét, Koheit vádolja³⁷ a gyilkossággal, mert övé a kard, ami megölte a nőt és megöli. Mindkét halott fejét levágja és a testüket a folyóba dobja.³⁸

A felvonás Iemon és Oume esküvőjével folytatódik, majd a nászúton Oiva levágott feje megjelenik a volt férje előtt. Félelmében és büntudatában Iemon megöli Oumét. Ez után visszatér Ito Kiheihez, hogy bevallja tettét, de a férfi helyett volt szolgálója, Kohei szellemét látja. A látomásra támadva őt is megöli és tovább süllyed az örületbe.³⁹

A harmadik felvonásban Iemonnal mint szökött bűnözővel találkozunk, akit az elkövetett gyilkosságokért üldöznek. Az Onbobori csatornánál találkozik az anyjával, Okumával, aki faragott egy fa sírkövet, amit azért akar felállítani, mert abban reménykedik, hogy ha az emberek halottnak hiszik a fiát, felhagynak az üldözésével. Okuma és Iemon együtt állítják fel a hamis síremléket, majd az anya távozik. Ezután a férfi találkozik Naoszukével, aki még mindig Oszodét követi. Naoszuke tréfának hiszi a síremléket, ezért a csatornába dobja azt.

Lejebb a folyón Ojumi, Oume nővére, kihalássza a fejfát. Ojumi és a szolgáló Omaki, Oume és Ito Kihei halála óta kénytelenek voltak szegényen és hajléktalanul élni. Mikor Iemon felismeri Ojumit, a vízbe fojtja a nőt. Naplementekor Oiva és Kohei holtteste úszik le a folyón. Iemon rájuk támad, de mivel már eleve halottak, semmit nem tehet. A rövidebb adaptációkban Iemon ekkor a csatornába vetve magát öngyilkos lesz.⁴⁰

A negyedik felvonás a legtöbb feldolgozásban kimarad. Ebben kezdődik a valódi kísértetjárás, mely nem csak Iemon, hanem más emberek életére is hatással van. A felvonás kezdetén Naoszuke feleségül veszi Oszodét, de a nő visszautasítja, hogy elhálják a házasságot. Oszode mosást vállal, hogy megéljenek, s egy alkalommal kísértet kezek – Oiva kezei – nyúlnak ki a mosókádból, hogy megfojtja Naoszukét. Mikor Oszode végül megadja magát Naoszuke csábításának, megjelenik Jomsicsi, akit mindenki halottnak hitt, és félbeszakítja őket. Oszode cselrel ráveszi a két férfit, hogy öljék meg őt. Abúcsúleveléből kiderül, hogy Naoszuke valójában a bátyja. Mikor a férfi ezt megtudja, öngyilkos lesz.⁴¹

Eközben Kohei szelleme megjelenik egy roninnak, Matadzsono, aki meg akarja bosszulni Lord Enja halálát, de nyomorék és ezért az öngyilkosságot fontolgatja. Kohei szelleme nekiadja a mérget, ami eltorzította Oivát, és a samuráj csodálatos módon meggyógyul tőle. Ez a jótett lehetővé teszi Koheinek, hogy bejusson a paradicsomba.⁴²

Az ötödik felvonás egy hebijamai elhagyatott házban (vagy egyes változatok szerint templomban) játszódik. Iemon itt keres menedéket, mikor megőrül az őt kísértő szellemektől és saját tetteitől. A szomszédok megpróbálják elűzni Oiva kísértetét, de a nő nem hajlandó lemondani a haragjáról.

³⁷ Néhány változatban Takuecu lesz a bűnbak. DRAZEN 2011. 80.

³⁸ DRAZEN 2011.

³⁹ DRAZEN 2011.

⁴⁰ DRAZEN 2011.

⁴¹ DRAZEN 2011.

⁴² DRAZEN 2011.

Két élő ember is csatlakozik Oiva szelleméhez, akik bosszút akarnak állni Iemonon. Az egyikük Yomosicsi, Oszode férje, míg a másik Ohana, Kohei özvegye. Ezzel a képpel zárul a darab.⁴³

Az élő bosszúvágók megjelenése a darab végén csak ráadás, amire tulajdonképpen nem is volna szükség, hiszen Iemon kellően megbűnhődött a tetteiért azért, hogy áldozatai szellemei az örületbe kergették. Ezen vonásban egyezés fedezhető fel Okiku és Oiva története között; mindkét nő szelleme azzal állt bosszút a gyilkosain, hogy az örületbe kergették őket. A japán kísértet történetekben ez gyakran előforduló motívum, ami arra enged következtetni, hogy létezik a halálnál rosszabb büntetés is.⁴⁴

A darab öt felvonása mind lehetne különálló darab is, melyek nyomasztóan mutatják be Oiva szenvedéseit. Ma a második és a harmadik felvonást játsszák a leggyakrabban.⁴⁵

A *Jocuja Kaidan* nem csak az egyik legismertebb, de az első 1912-es megfilmesítését követően a legtöbbször filmre vitt történet is egyben. Legalább tizenöt filmes adaptációja⁴⁶ ismert, köztük több némafilm, illetve amine feldolgozása is létezik. Az egyik ismert filmes feldolgozása a Fukaszaku Kindzsi (深作欣二) rendezésében készült *Crest of Betrayal* (*Csusingura Gaiden: Jocuja kaidan 忠臣蔵外伝四谷怪談*, 1994.) Ez a történet a 47 szemuráj történetén belül helyezi el a *Jocuja Kaidan* eseményeit; Iemon az urukat veszített samurájok egyike. Az anime feldolgozások közül a leghitelesebb adaptáció Imazava Tecuo (今沢哲男) rendezésében az *Ajakasi* (怪)⁴⁷ sorozat részeként született meg. Ebből a feldolgozásból is hiányzik a reménykeltő negyedik felvonás, azonban tartalmazza az összes jellegzetes jelenetet, melyekről a darab híres; például amikor Oiva karja kinyúlik a mosókádból, hogy megfojtsa Naoszukét; vagy amikor a lámpás Oiva arcává változik Iemon előtt.⁴⁸

Az irodalom és a filmiparon kívül, Oiva számos más művészeti alkotás témája is. Többek között Utagava Josiiku, Hokusai és Jositosi is ábrázolta Oiva rémisztő iszonyatát. Oiva alakja, más természetfeletti jelenséggel együtt, gyakori témája volt a *necuke*⁴⁹ faragásoknak is.⁵⁰

Számos egyéb legenda is fűződik a *Jocuja Kaidanhoz*. Shakespeare *Machbetjéhez* hasonlóan legendák keringenek rosszul sikerült előadásokról: egy színésznő autóbalesetet szenvedett; egy lámpatest lezuhant a színpadra, aminek következtében több színész is megsérült; az egyik stábtag öngyilkos lett. Azért, hogy elkerüljék az ezekhez hasonló baleseteket és az előadás ne legyen átkozott, a *Jocuja Kaidan* színpadra vivő társulatok mindig elzarándokolnak a Mjogjódzsi templomban található Oiva Inari szentélyhez. A szerző, Curuja Nanboku szerint a darab valódi, megtörtént eseményeken alapul. 1636. február 22-ét tartják Oiva halála napjának és úgy tartják ebben a szentélyben temették el az igazi Oivát. Azonban azt beszélnek, ha valaki csak kíváncsiságból megy el a

⁴³ DRAZEN 2011.

⁴⁴ DRAZEN 2011.

⁴⁵ SHIRANE 2008.

⁴⁶ DRAZEN 2011.

⁴⁷ Ajakasi: A sorozat a *Jocuja kaidanon* kívül a *Tenszu Monogatari*t és a *Bakenekót* dolgozza fel. A szó eredeti jelentése olyan szörnyek és szellemek gyűjtőneve, amik a víz felett jelennek meg.

⁴⁸ DRAZEN 2011.

⁴⁹ Necuke: 根付 Kis japán faragás, amit az erszények vagy pénzes zacskók rögzítésére használtak. (BUSH 2011.)

⁵⁰ BUSH 2011.

szentélyhez, s nem azért, hogy lerója tiszteletét a rengeteg szenvedésen átment nővel szemben, a jobb szeme Oiváéhoz hasonlóan eltorzul.⁵¹

A filmadaptációk – a Ringu és a The Ring

A japán filmek inspirációi között számos klasszikus szöveg, például népi vagy buddhista történet, szerepel. Ilyen alapon nyugszik Sindo Kaneto⁵² *Onibaba* (鬼婆, 1964.)⁵³ című filmje vagy Kobajasi Maszaki⁵⁴ *Kvaidan* (怪談, 1965.)⁵⁵ című alkotása is. Az ilyen filmeket japánul *sinrei-mono-eigának* (心霊ものの映画), azaz „kísértet történetek filmnek” nevezik.⁵⁶

Nakata Hideo⁵⁷ filmjeiben többnyire női főhősök – egyedülálló anyák – szerepelnek, akik női kísértetekkel kénytelenek szembe nézni. Ez ellentétben áll a japán társadalomra jellemző férfi-központú gondolkodással. Emellett Nakata filmjeinek másik fontos jellegzetessége, hogy szinte lehetetlen a kísértetek vagy az általuk megjelenített átok végleges elűzése, csak az örökös halogatás lehetősége.⁵⁸

A *Ringu* középpontjában egy városi legenda tárgyát képező videó kazetta áll. 1997 nyarán az a pletyka kering a tokiói fiatalok között, hogy aki megnézi, utána kap egy telefonhívást, hogy egy héten belül meg fog halni. Hamarosan azonban kiderül, hogy a városi legenda több mint szóbeszéd, mikor négy középiskolás meghal ugyanazon a napon, pontosan egy héttel közös izui kirándulásuk után. Aszakava Reiko újságíróként épp arra készül, hogy cikket írjon a kazettát körbelengő szóbeszédokről, mikor megtudja, hogy az unokahúga, aki egyike a diákoknak, akik az izui kirándulást követően meghaltak, s felmerül benne a gyanú, hogy talán a kazetta miatt következett be a tragédia. Nyomozni kezd, hogy felderítse a fiatalok halálát körülvevő rejtélyeket. Reiko elutazik abba a fogadóba, ahol az unokahúga és a barátai megszálltak. Mikor megtalálja a videót, megnézni ugyanabban a kabinban, ahol a diákok is aludtak.⁵⁹

A kazetta zavaros, rejtélyes képek sorozata. A teliholdas éjszakai égbolt képe, ahogy egy kút mélyéről feltekintve látjuk, majd látszik, hogy valaki lenéz a kútba. Egy falitükör, amelyben először

⁵¹ DRAZEN 2011.

⁵² Sindo Kaneto: 新藤兼人 (1912–2012) japán rendező, forgatókönyvíró. Első saját rendezésű filmje az *Aisai Monogatari* (1951.) (Encyclopaedia Britannica Online: Kaneto Shindo)

⁵³ *Onibaba*: (1964.) Sindo Kaneto rendezői stílusában ez a film hozott változást. A történet a 14. század háborús időszakában játszódik. A főszereplői azonban nem samurájok, hanem két paraszti származású nő, akik a túlélésükért küzdenek. McDONALD 2006.

⁵⁴ Kobajasi Maszaki: 小林正樹 (1916–1996) japán rendező. Műveinek fő jellemzője, hogy társadalmi problémákkal foglalkozik, erre a legjobb példa a háborút kritizáló *Ningen no dzsoken-trilógiája* (1959–1961) (Encyclopaedia Britannica Online: Kobayashi Masaki)

⁵⁵ *Kvaidan*: filmantológia. Négy történet (*Kurokami*; *Miminasi Hoicsi no hanasi*; *Csavan no naka* és *Juki no Onna*), melyeket Lafcadio Hearn *Kvaidan: Stories and Studies of Strange Things* című gyűjteményéből adaptálták. BUSH 2011.

⁵⁶ McROY 2008.

⁵⁷ Nakata Hideo: (1961–) japán filmrendező. Legismertebb filmjei a *Ringu*, *Ringu 2* és a *Ghost Actress*. (BUSH 2011.)

⁵⁸ McROY 2008.

⁵⁹ McROY 2006.

egy fésülködő nő, majd egy hosszú, fekete hajú, fehér ruhás kislány látszik. Írásjegyek kusza tömege, melyből egy szó tűnik ki: kitörés (噴火). Emberek, ahogy szenvedve, nagy nehézségek árán kúsznak a földön, miközben egy hang monotonon mormol a háttérben. Egy ember, akinek fehér kendő takarja a fejét, és a sötétben kavargó vízre mutat. Egy közeli kép egy szemről, melyben egyetlen írásjegy látszik (貞⁶⁰). Az utolsó pedig egy szabadban álló kút képe. Amint vége a kazettának, a képernyőn egy fehér ruhás alak tükröződik, de amikor Reiko megfordul, senki más nincs a szobában rajta kívül. Ekkor megszólal a telefon, és a nő attól kezd félni, hogy hét napon belül ő is meghal.⁶¹

Tokióba visszatérve a matematika professzor volt férje segítségével Reiko alaposabban is megvizsgálja a kazettát. Végül kiderítik, hogy a kazetta kötődik egy osimai nő, Sizuko, több évtizeddel ezelőtti tragikus történetéhez. A nő megjósolt egy vulkánkitörést, s ezzel felkeltette egy tudós érdeklődését, akinek az érzékeken túli észlelés volt a kutatási területe. A professzor és Sizuko romantikus kapcsolatából született gyermek, Szadako, még az anyjáénál is nagyobb erővel bírt. Egy bemutató alkalmával a kislány az akaratával megölte az egyik újságíró, aki csalással vádolta az anyját. Az újságíró azonnal szörnyet halt a félelemtől. Nem sokkal az eset után az anya öngyilkos lett, a professzor pedig mielőtt nyom nélkül elmenekült, egy kútba dobta Szadakót. (Halálának körülményei nyilvánvaló egyezést mutatnak Okiku történetével.) A kislány maradványait sosem találták meg, s ezért a szelleme okozza az átkot, amely halált hoz mindenkire, aki megnézi a videót.⁶²

Reiko és a férje azt remélik, hogy ha Szadako tragikus története nyilvánosságra kerül, s a maradványainak tisztességes temetést adnak, az feloldja majd az átkot. Visszatérve Izura, felfedezik, hogy a kút éppen a kabin alatt található, melyben a négy diák, majd később Reiko is megnézte a kazettát.

Miután megtalálják a csontvázat, a férfi látszólag félvállról megjegyzi, hogy esetleg nem is a professzor, hanem valamilyen tengeri istenség vagy démon lehetett Szadako apja. Másnap a halott gyerek szelleme felbukkan a férfi televíziójából, aki a többi áldozathoz hasonlóan a lány fekete haja alól előbukkanó eltorzult szeme láttán szörnyet hal a félelemtől.⁶³ (Ez a motívum egyértelműen Oiva történetével kapcsolja össze a filmet.)

A férje halála után Reiko megpróbál rájönni, miért csak ő menekült meg az átoktól. Miért nem volt elegendő a megkínzott lélek megbékítésére, hogy Szadakót a temetés révén szimbolikusan visszaadták az emberi közösségnek? Ennek az oka, az lehet, hogy mivel maga Szadako eleve nem volt „ember”, és a szándékai sem „emberiek”. Végül Reiko rájön, hogy egyetlen dologban különböztek csak a férfival: míg Reiko készített egy másolatot a kazettáról és odaadta azt a férfinak, ő ezt nem tette meg. Így derül ki, hogy az átkot csak úgy lehet megtörni – vagyis jobban mondva Nakata filmjeire jellemző módon, csak elkerülni azt – ha videóról készített másolatot továbbadják egy másik embernek, aki a kazetta megnézése után szintén így cselekszik és így tovább.⁶⁴

A film amerikai változatában Gore Verbinski rendező és Tom Duffield látványtervező

⁶⁰ Ez Szadako nevének első karaktere.

⁶¹ McROY 2006.

⁶² McROY 2006.

⁶³ McROY 2006.

⁶⁴ McROY 2006.

Észak-Amerikába helyezték át a történetet, a látványvilágot pedig Andrew Wyeth festményei alapján készítették el. Emellett Verbinski változata hasonlóságokat mutat Alfred Hitchcock filmjeivel⁶⁵ is. Összességében a kritikusok szerint a két film közti fő különbség, hogy másféle eszközöket használnak fel természetfeletti érzékeltetésére. Az amerikai változat nyilvánvalóvá tesz minden olyan részletet, ami Nakata-verziójában szándékosan megmarad zavarosnak vagy kétértelműnek. Erre az egyik legjobb példa, hogy míg az amerikai változatban, az utolsó jelenetben a rendező felfedi Samara egész arcát, ellentétben a japán filmmel, ahol csak Szadako egyik szeme látszik a fekete hajfüggöny mögött.⁶⁶

A *Ringu* Szuzuki Kódzsi (鈴木光司)⁶⁷ azonos című regényéből készült, mely a szerző szerint megtörtént eseményeken alapul. Azt nem tudni bizonyosan, hogy a szerző milyen eseményekhez köti a regényét, annyi azonban bizonyos, hogy a filmben megjelenő Sizuko karaktere és a története sok hasonlóságot mutat a (hasonló nevű) híres japán médium, Mifune Csizuko (御船千鶴子 1886–1911) életével. A *Fangoria* című magazinnak adott interjújában Nakata azt nyilatkozta, hogy Mifune Csizuko volt filmje egyik inspirációja.⁶⁸ Csizuko több pszichikai képességgel is rendelkezett. Állítólag képes volt írást kivetíteni filmre, átlátni a falakat, eltűnt tárgyakat megtalálni és betegségeket kideríteni. Csizuko volt Fukurai Tomokicsi (1869–1952), a Tokió Egyetem pszichológiai professzorának kutatásainak egyik legvitatottabb alanya. A professzor a spirituális jelenségek, köztük is első sorban a *nensa*⁶⁹ vizsgálatának szentelte az életét. Fukurai bebizonyította, hogy Csizuko képes elolvasni borítékba zárt iratokat. Az őt ért súlyos kritikák végül Csizuko öngyilkosságához vezettek.⁷⁰

Csizuko halálát követően Fukurai professzor tovább folytatta a kutatásait, melynek egy másik médium, Takahasi Szadako lett az alanya. Mivel a Tokió Egyetem továbbra sem vette komolyan a professzor kutatását, melyet igen éles kritikákkal illettek, Szadako hamarosan kilépett a kutatásból.⁷¹

A Fukurai professzor által vizsgált *nensa* képesség megjelenik a *Ringu* amerikai feldolgozásában Samara egyik képességeként. Csizuko azon képessége, hogy elolvassa a borítékba zárt iratokat megjelenik Nakata filmjében, azon a bemutaton, ahol Szadako megöli az anyját csalással vádló újságíró.

Szadako tragikus történetében kulcsfontosságú szerepe van a tengernek és a kútnak. A kút, mint korábban említettük, összekapcsolja Okikut és Szadakót. Emellett a tenger és a víz fontos szimbólum a japán hiedelem világban. A japánok szerint a víz vagy a tenger a holtak birodalmába vezető út. A japán kultúrában mélyen gyökerező kapcsolat fedezhető fel a gondokkal terhelt nőekkel és a kúttal kapcsolatban. Rengeteg japán történetben megtalálható a motívum, hogy a nő a kútba veti

⁶⁵ Néhány jelenet a *Rear Window*-t és a *Psycho*-t idézi. Illetve még egy hasonlatosság, hogy Hitchcock egyik első alkotása egy bokszolóról szóló némafilm, melynek címe *The Ring*. (FREY: Sadako's Secret)

⁶⁶ FREY: Sadako's Secret

⁶⁷ Szuzuki Kódzsi 鈴木光司: (1957–) 1990-es első regényével, a *Rakuen*-nel elnyerte a Japan Fantasy Nobel nagydíjat (日本ファンタジーノベル大賞優秀賞); 1995-ös *Raszen* című művével pedig elnyerte a Josikava Eidzsi irodalmi díj új íróknak járó kitüntetését (吉川英治文「新人賞」). (SUZUKI 1998.)

⁶⁸ BUSH 2011.

⁶⁹ Az angol terminológia a thoughtography kifejezést használja erre a jelenségre, melynek lényege a gondolatok ráégetése egy fóliára.

⁷⁰ BUSH 2011.

⁷¹ BUSH 2011.

magát, hogy öngyilkos legyen – az öngyilkosság háttérében pedig többnyire szerelmi bánat vagy más „férfi-gond” rejlik –; vagy a férfi a kútba dobja a meggyilkolt nő testét, hogy elrejtse azt.⁷² A Ringu mellett más, modern alkotás is felhasználja az Okikuéhoz hasonló, kútban bekövetkezett halál motívumát. A *Ghost Hunt*⁷³ című mangában a nő a kútba veti magát gyászában, mikor halva találja a gyermekét.⁷⁴ Nakata is összekapcsolja a filmjében lévő kútat a *Bancsó Szarajásikiben* megjelenő kúttal. A rendező szerint a kút szimbolikusan összeköti a világunkat a túlvilággal. Épp úgy, mint híd vagy a *torii*⁷⁵, a kút is egyfajta csatorna a holtakkal való kommunikációhoz.⁷⁶

Szintén a vízhez kapcsolódó fontos motívum a filmben a monoton, mormoló hang az átkozott kazettán. A film során kiderül, hogy a mormolás valójában egy régi gyermekmondóka („*play in the water and the monster will come for you*”⁷⁷ vagyis „ha a vízben játszol, a szörny el fog jönni érted”). Ez a mondóka és Szuko különös vonzódása a tengerhez indokolhatja, hogy miért merül fel Reiko férjében a gondolat, hogy esetleg nem a professzor, hanem egy tengeristen vagy démon Szadako apja.

Nakata filmjében továbbá több olyan motívum is található, mely a nó és a kabuki színházak általános jellegzetességeiből fakad. A japán filmipar más alkotásaihoz hasonlóan – például: *Uzumaki* (2000.) vagy *Kakasi* (2001.) – a démoni nő, vagyis jelen esetben helyesebben démoni lány, megjelenítéséhez a kabuki színdarabokból jól ismert hosszú, fekete hajú, fehér ruhás külsőt vette át. Szadako áldozatainak félelemtől eltorzult arca egyfelől kapcsolódik Oiva történetéhez, akinek az arca a halálos mérég miatt torzult el. Másfelől hasonlít a nó színházban használt maszkokhoz is, például megfulladt ember maszk (*kavazu*), féltékeny nő maszk (*deigan*) vagy szomorú maszk (*aku-dzso*). Ezeknek a maszkoknak a célja többnyire a közönség megrémítése volt.⁷⁸

A japán hagyományban egy dühös lélek megbékítésére két módot ismertek. Az egyik, hogy egy buddhista rituáléval elűzték. A másik mód az volt, ha megadták a szellemnek, amit akart. A filmben Reiko és a férje úgy vélték, a temetés által végre megnyugvást találhat Szadako lelke, de nem ez történt. Ez felveti a nyugtalanító kérdést, hogy Szadako, talán nem azért vált gonosszá, mert az apja belelökte a kútba, hanem azért gyilkolták meg, mert már eleve gonosz volt. Így nem is várható, hogy a lelke megnyugvást leljen a temetés által. Ez lehet a magyarázat az amerikai változatban többször is elhangzó, baljóslatú figyelmeztetésre is: „Ő soha nem alszik.” Ezért nem lehet megtörni az átkot soha. Csak elhalasztani.⁷⁹

⁷² FREY: Sadako's Secret

⁷³ Ghost Hunt: Ono Fujumi regénye, melyet Inada Siho dolgozott át mangává. (BUSH, 2011.)

⁷⁴ McROY 2006.

⁷⁵ Torii: Szimbolikus kapu, ami a sintó szentélyek szent területének bejáratát jelöli. (Encyclopaedia Britannica Online: Torii)

⁷⁶ BUSH 2011.

⁷⁷ McROY, 2006. 40.

⁷⁸ McROY, 2006.

⁷⁹ FREY: Sadako's Secret.

Összegzés

Összefoglalásként tehát elmondható, hogy Nakata Hideo *Ringu* című filmje, melyre többnyire úgy tekintenek, mint az alkotásra, ami új lendületet adott a japán filmgyártásnak, illetve ami népszerűvé tette azt a nyugati társadalomban is; lényegében azonban a klasszikus modern adaptációja. Bár első ránézésre talán csak vitatható irodalmi értékekkel bíró, népszerű kortárs regény filmes feldolgozása, valójában azonban sokkal régebbi történetekhez, hiedelmekhez és szokásokhoz kapcsolódik, melyek szorosan összefonódnak a japán kultúrával és gondolkodásmóddal. A japán kultúra, a mindennapi szokások mindig is szorosan összefonódtak a természetfeletttel. Ennek következtében nem meglepő, hogy ma is gyakori motívum a képzőművészetben, irodalomban vagy épp a filmgyártásban. Ahogy azt a dolgozat során bemutattam, a Szadako elődeinek tekinthető Okiku és Oiva története is számos változatban fennmaradt, színpadi feldolgozásra kerültek, valamint több festő is ábrázolta őket.

Emellett a film komoly társadalmi problémákat is érint, például a nők helyzetét mind a mai, mind a régebbi korokra vonatkoztatva. A film főszereplője nő, ami szokatlannak tűnhet a férfi-központú japán társadalom szempontjából, ráadásul egy egyedül álló anya, ami megint csak ellentmondásosnak tűnhet a Japánról kialakult család-központú sztereotípiával. Okiku és Oiva esetében mindketten ki vannak szolgáltatva a környezetükben élő férfiak akaratának.

A film továbbá morális kérdéseket is felvet. Van-e joga az embernek, hogy a kazetta továbbadásával lényegében halálra ítéljen egy másik embert, csak hogy saját magát mentse? A haláltól való félelem talán felülírja az ember morális érzékét, de véleményem szerint semmi nem jogosítja fel az embert ilyen tetre. Persze felmerül az a kérdés is, hogy megtörhető-e az átok, ha a kazetta továbbadásával egyúttal megmondjuk azt is, mi áll a kazettán és hogyan lehet elkerülni az átok bekövetkezését? Vagy mi történik akkor, ha senki nem nézi meg a kazettát, miután megkapja?

A japán és az amerikai filmváltozat összehasonlítása talán nem lényeges vagy talán lehetetlen, mivel igen eltérő a két film eszköztára, ami által a természetfeletttel való kapcsolatot érzékeltetni kívánják. Véleményem szerint a japán adaptáció alkalmasabb, hogy érzékeltesse azokat a párhuzamokat, melyek itt a dolgozatban tárgyalásra kerültek. Noha a japán kultúrában jártas ember számára ezek nyomokban fellelhetőek az amerikai verzióban, az már ízlés dolga, hogy ki-ki eldöntse, melyik filmet tartja jobbnak.

Természetesen még számos kérdés nyitva áll a témával kapcsolatban, melyekkel ebben a dolgozatban nem volt lehetőség foglalkozni. A későbbiekben azonban szívesen tovább kutatnám a témát, hogy ezen kérdéseket is megvizsgáljam.

Bibliográfia

- BUSH, L. C. 2011. *Asian Horror Encyclopedia: Asian Horror Culture in Literature, Manga, and Folklore*. Writers Club Press.
- DRAZEN, P. 2011. *A Gathering of Spirits: Japan's Ghost Story Tradition from Folklore and Kabuki to Anime and Manga*. iUniverse.
- SHIRANE, H. (szerk.) 2008. *Early Modern Japanese Literature. An Anthology 1600–1900*. Columbia University Press.
- IWASAKA M., TOELKEN, B. 1994. *Ghosts and the Japanese: Cultural Experience in Japanese Death Legends*. Utah State University Press.
- LEITER, S. L. 1979. *Kabuki Encyclopedia. An English-Language Adaptation of Kabuki Jiten*. Greenwood Press.
- MARTIN, D. 2009. Japan's „Blair Witch”: Restraint, Maturity, and Generic Canons in the British Critical Reception of „Ring”: *Cinema Journal*, 48, 3. 35–51
- MCDONALD, K. I. 2006. *Reading a Japanese Film: Cinema in Context*. University of Hawaii Press.
- MCRROY, J. 2006. *Japanese Horror Cinema*. Edinburgh University Press.
- MCRROY, J. 2008. *Nightmare Japan: Contemporary Japanese Horror Cinema*. Rodopi.
- ORTOLANI, B. 1995. *The Japanese Theatre: From Shamanistic Ritual to Contemporary Pluralism*. Princeton, New Jersey, Princeton University Press.
- READER, I. 1991. *Religion in Contemporary Japan*. Macmillan Press.
- SUZUKI, K. (鈴木光司) 1998. *Ringu リング*. 角川ホラー文庫 Kadokawa Horror Bunko.

Internetes források:

- Encyclopedia Britannica Online 2013. 10. 30. <http://www.britannica.com/>
- FREY, M. *Sadako's Secret: Explaining „Ringu” at the Asian Art Museum*. 2013. 10. 30. Japan Exchange & Teaching Program Alumni Association <http://www.jetaanc.org/ringu/>

Filmes források:

- NAKATA, Hideo (rendező) 1998. *Ringu*.
- VERBINSKI, Gore (rendező) 2002. *The Ring*